

ע"י משפט
נר מצוה
ל
א עושה לא
ס' תקנה ס"א
וס' תרפ"ו
ס"א
לח
ב עושה ע"ס
ס' רמז ס"ב
לח
ג עושה ע"ס
ס' תקנה ס"ב
ועושה י"ד
ס' רמז

וע"ס: ר' יודן נשיא. סלה לר' האשעיה
רבה חדא עטס. תחילה אחת של בשר
ולוג אחד של יין: סלה ר' האשעיה ואמר
ליה קיימית בנו ומתנות לאביונים דזה דבר
מועט

הזה ויצ' אח' משל חשמוני והי' הורג בחיילותיו
עד שהגיע לקרוכין שלו וכיון שהגיע לקרוכין
שלו קטע את ידיו וחתך את ראשו ותחבן בעץ
וכתב מלמטן הפה שריבר באשמה והיד
שפשמה בגאווה ותליין בקונטם נגד ירושלם על דעתיה דרבי מאיר נחא בא
לוסר לפניו. על דעתיה דר' יוס' מה בא לוסר לפניו לית ליה עצמו (א) אסור
מפני י"ד להודיעך שאסור בהספד ואפי' על דר"מ לית היא מקשיי' לא בן תני
בתרין עשר ב' יום טיריון וא"ר יעקב בר אחא במל יום שנהרג לוליונים
ופפוס *בי"ד ובט"ו פורייא די לא למיספד בשית עשר ביה שרון למיבנ'
שור ירושלם די לא למיספד על דעתיה דר"מ נחא בא לוסר לפניו על דעתיה
דר' יוסה מה בא לאסור לאסור שלפניו לית ליה עצמו אסור מפני ט"ו בא
להודיעך שהוא אסור בהספד בשובעת עשר ביה קמון עממיא על פליטת
ספרייא במדינת בלקים ובית זבדין והוה פרקן על דעתיה דר"מ נחא בא
לאסור עצמו על דעתיה דר' יוסה מה בא לאסור א"ר יוסי כל אילין מיליא
לא מסייען ולא תברן לא על דר"מ ולא על דר' יוסי לא בא אלא למנות
ימים שנעשו בהן ניסים לישראל תדע לך שהוא בן *דתנינן בריש ירחא דניסן
דיתקם תמידא די לא למיספד בלא כך אינו אסור משום ר"ח אבל בשבתות
ובימים טובים מתענין לפניו ולאחריו מה ראיתה להקל באלו ולהחמיר
באלו שאלו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חיווק ואלו דברי סופרים
ודברי סופרים צריכין חיווק הדין דאמר עד שלא בטלה מגילת תענית אבל
משבטלה מגילת תענית בטלו כל אלו *ר' חנינה ורבי יהושע בן לוי תריהון
אמרין בטלה מגילת תענית *באור' סימון אמרי בטלה מגילת תענית ר' יונתן
אמר בטלה מגילת תענית א"ר יוחנן אמר הייתי יושב ושונה מעשה שגורו
תענית בתוכה בלוד ואמר עליו על ר' אליעזר שסיפר ועל ר' יהושע שרחץ
אמר להן רבי יהושע צאו והתענו על מה שהתעניתם ואת אמר בטלה מגילת
תענית א"ר בא אע"ג דאת אמר בטלה מגילת תענית *חנוכה ופורים לא
בטלו מילהון דרבנן אמרין בטלה מגילת תענית *ר' אבון ציים כל ערובת שובא
ר' יוחנן ציים כל ערובת ריש שתא ר' זעירה צם תלת מאוון דצומין ואית
דאמרין תשע מאוון ולא חש על מגילת תענית ר' יעקב בר אחא מפקד
לספריי' אין אתת איתא מישאלנכון אימרין לה בכל מתענין ג חוץ משבתות
וימים טובים וראשי חדשים וחולו של מועד וחנוכה ופורים *שמעון בר בא
אמר אתא עובדא קומי ר' יוחנן והורי כרבי יוסי והוה ר' לעזר מצטער ואמר
שבקין סתמא ועבדין כיהידייא אשכח תני לה ר' חיה בשם ר"מ כר שמע דתני
לה ר' חיה בשם ר"מ אמר יאאת סבא ידע פירקי גרמיה ר' מנא בעא קומי
ר' יודן לא בן א"ר חזקיה ר' אבהו בשם ר' לעזר *כל מקום ששנה רבי מחלוקת
ואח"כ שנה סתם הלכה כסת' א"ל לא ר' דילמא חורן מה הן אן ראשכח רבי
מחלוקת וחור ושנה סתם הלכה כסת' אתר דלא אשכח רבי מתני מחלוקת
אלא אחרים שנו מחלוקת ורבי שנה סתם לא כל שכן תהא הלכה כסתם
אתא *ר' חזקיה רבי יעקב בר אחא ר' שמעון בר אבא בשם ר' לעזר ואפי'
אחרים שנו מחלוקת ורבי שנה סתם הלכה כסתם ולמה הוא מורה ליה
כיהידייא ר' שמואל בר יונה בשם ר' אחא הדין דאת אמר בשאין מחלוקת
אצל סתם אבל אם יש מחלוקת אצל סתם לא בדא הלכ' כסתם *ר' יודן נשיא
שלח לרבי הושעיה רבה חדא עטס נד לגין דחמר שלח וא"ל קיימת בנו
ומתנות

מסורת
הש"ס
מגילה ה' ב
ר"ה י"ח ב
ויירושל' גוריק
פ"ת הלכה א
תענית ע"ב
ה"ב
יבמות פ"ד
הל"א
יבמות ת"ב
ע"י ירושלמי
סוטה פ"ו
הלכה א
מגילה ז א

להתענות אחריו להן בכל מתענין וכו' ואין לחוש למגילת תענית: והיה ר"ל. תלמידו מטעם שגג ר"י בבראשית: אמר: שכן סתמא היינו דברי ת"ק ועשה
כר"י דהוא יחידא: אשכח. מלא ר"ל ברייתא דרבי ר"מ דברי ה"ק בשם ר"מ: אמר יאאת וכו' אמר שפיר יודע סבא דהיינו ר' יוחנן המשיגות דאחיין
כיהידייא אע"פ שכן שניות בסתם: הלכה כסתם: א"ל וכו' כיון שגגה ר' סתם הלכה כסתם: א"ל ולא ר' דלמא דוקא כשגגה ר' המחלוקת והסתם
הוא דהלכה כסתם: דלמא חורן משא"כ כאן דאגש אחרינ' שנה הסתם ופריך מה הן וכו' ומה היכא דגה רבי בעלמא הסתם והמחלוקת אמרין דהלכה
כסתם כ"ס היכא דר' שנה הסתם ואחריתא שנה המחלוקת דהלכה כסתם: ואח"כ ר"ח ואח"כ דאף כזה הלכה כסתם: ולמה וכו' והדרא קושיא לדוכתא למה
פסק ר' יוחנן כיהידייא ל"א תירוצא הוא א"ל לדברין למה פסק ר' יוחנן כיהידייא אלא ודאי היכא דר' שנה המחלוקת והסתם אמרין דלכך שנה בסתם לאשמועינן
דהלכתא כוותי' אבל הי' דתא' אמר תני המחלוקת אין הלכה כסתם דאמרין אלו ידע ר' המחלוקת הוא לא הוה פסק כוותיה והראשון נראה: הדין דאת
אמר דהלכה כסתם בשאין מחלוקת אלא סתם אבל כשם מחלוקת אלא הסתם אין הלכה כסתם ופליג אדר' לעזר: אבל ביקוד אלא חכמים: אין כזה הלכה כסתם
אע"ג דסתם כיהידייא: עטס כמו אטמא ענינו ירך: לגין כדין:

מראה הפנים
התקיעה מעכבת וזהו כוונת השגתו ומש"ה תפס הראב"ד לעומת דר' יצחק לעיקר י"ל
לדעת הרמב"ם דתפס לעומת דר' נח לעיקר תפני כך הוא דכל הקהל בתקיעה היא
בדכתיב ובהקדיל את העם תתקעו מיהו קשיא לי על עיקרא דהאי טעמא תפני
התקיעה לפי שיעור הרמב"ם שפירש להא דאמרין י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת
בתקיעה היו תוקעין דהיינו בכל ירושלים שהוא מקום מוקדש וכו' חמירא תקיעה דהקהל
מתקיעה דר"ה ושמא דיש לחלק בין תקיעה דר"ה דמפורשת בתורה דנהא היא דאמר
במקדש וכן בירושלים אין שבות דוחה משא"כ בתקיעה דהקהל דאיהא אלא מן הסתם
בעלמא: רבי יודן נשיא שלח לר' אשעיה רבה חדא עטס וכו'. לפי ג' דהבא שלח לו
בתחלה דבר מועט ושלא ואל' לא קיימת אלא ומתנות לאביונים והייט שאין
ראויות אלא לאביונים והייט יכול לשלוח זה לשני אביונים שהן דל לשניהן לכל א' וא'
אחת וכו' הדר שלח ליה חד עיגל וכו' א"ל השתא קיימת בנו ומשלוח מתנות שהן
מכובדות ואיש לרשעו שתי מתנות לאיש אחד וקיימת הכל' ובגבלי פרקין דף ז' גרים ר' יהודה נשיא שדר ליה לר' אשעיה אטמא דעגלא תלתא ונרצא דחמרא שלח ליה
קיימת

שיורי קרבן
קושית הראב"ד דכיון דע"כ צריכין לדברי ר' יצחק דאל"כ קשיא ליעבד הקהל ביו"ט
ראשון של אג אלא תפני הבימה וכו' רש"י בתם' סוטה פ"ו א"כ אף כשאל בשבת נתי'
האי טעמא וזה ברור מיהו נראה דהרמב"ם סובר דטעמא דאין עושין הקהל ביו"ט
הראשון תש' דכתיב במועד חג הסוכות דמשמע בתוך המועד וכמ"ס חו"ס בסוטה
ש"כ וכו' תפני המשיגות להרמב"ם שס הלך אמר העטם תפני התקיעה ולא תפני
הבימה דאפשר בלא בימה אבל תקיעה מלוא עשה דכתיב ובימים שמחתם וגו' וא"ת
ל"ל כך טעמא הא אף ב"ט אסור תפני התקיעה וי"ל דסוברים דב"ט תוקעין משא"כ
בשבת וכי' בתם' פ"ו מה' כלי המקדש ועמ"ס במסכת סוכה דף י"ב ע"ב ב"ה
זאת אומרת וכו' ועיין בתם' בגבלי ר"פ החלי: בא להודיעך וכו' מה שיש להקדק
בסוגיא זו עמ"ס בתענית בתו' דף ז' ע"א וע"ב:

נחמיה
נחמיה שדר ליה לר' אשעיה אטמא דעגלא תלתא ונרצא דחמרא שלח ליה
קיימת

ומתנות לאציונים דר"ה עני הוה:ענלי עונה: גרד דחמריצית: דיין: תני במקום
שנכנסין בשני ובחמישי קורין אותו ביד דלא כמתני' : ר' יוסה . הקשה אם
במקום שנכנסין קורין ביד' אל"כ כ"ש במקום שאין נכנסין שקורין ביד' : אל'
יקראו אותה כל עיקר: בזמנים הכתובים במתני' וכבר רצין מבזמנים עוד
וזמנים אחרים אלא דלאי כמתני' עיקר : הירד ניה

תורה א"ר

יִּזְמִתּוּ לַאֲבִיּוֹנִים חֹזֵר וּשְׁלַח לִיה חֵד עֵיגֵל
וְחֵד גֶּרֶב דְּחֹמֶר שְׁלַח וְאֵל קִימַת בְּנֵי

וחד גרב דחמר שלח וא"ל קיימת בני
 יומשלוח מנות איש לרעהו • תני במקום
 שנכנסין קורין אותה ב"ד ר' יוסה בעי אם
 במקום שנכנסין אל יקראו אותה כל עיקר :
הלכה ה מתני *קראו את המגילה באדר
 הראשון ונתעברה השנה
 א קורין אותה באדר השני אין בין אדר
 הראשון לאדר שני אלא מקרא מגילה ומתנות
 לאביונים : **גמ'** מתניתא כשעיברו ואח"כ
 קראו אותה אבל אם קראו אותה ואח"כ עיברו
 לא ברא מתניתא לא אמרה כן אלא קראו
 את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה
 קורין אותה באדר השני ר' סימון בן ריב"ל
 *כתיב ל"קיים את אגרת הפרים הזאת מה
 ת"ל השנית אלא מיכן שאם קראו אותה באדר
 הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר
 השני ר' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב
 יצחק *מה עשו מרדכי ואסתר כתבו אגרת
 ושלחו לרבותינו שכן אמרו להם מקבלין אתם
 עליכם שני ימי' הדלו בכל שנה אמרו להן
 לא דיינו הצרות הבאות עלינו אלא שאתם
 רוצין להוסיף עלינו עוד צרתו של המן •
 חזרו וכתבו להן אגרת שנייה הה"ד לקיים
 עליהם את אגרת הפרים הזאת השנית מה
 היה כתוב בה אמרו להן אם מדבר זה אתם
 מתייראים הרי היא כתובה ומעלה בארכיים
 הלא הם כתובים על ספר דברי הימי' למלכי
 מדי ופרס ר' שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן
 שמונים וחמשה זקנים ומהם שלשים וכמה
 נביאים היו מצטערין על הדבר הזה אמרו
 בתיב אלה המצו אשר צוה ה' את משה

עשאו בראשון שלא יאז: גמ' מתניא
הא דתאן שריך לחזור ולקרות
באדר גי דוקא כשעצרו השנה קודם
י"ד לדבר ראשון שהיתה תחלת קריאתו
שלא כדין: אבל אם עצרו השנה לאחר
י"ד שהיתה הקריאה מתחלה כדין: לא
בדא' אינו כן ואין צריך לחזור ולקרות
באדר שני וספריך מתני' מוכחת שאינו כן
דתאן קראו וכו' ונתעברה השנה משמע
לדאמר הקריאה נתעברה ואפ"ה צריך
לחזור ולקרות בשני: אלא מיכן וכו'
וה"ק פעמים שהוא קורא את המעילה
שנית עון שנתעברה השנה לאחר הקריאה
הראשונה והיינו כמתאן: רבי ירמיה וכו' .
פליג אר' סימון: מה עשו וכו' דכתיב
כאשר קיים עליהם מרדכי יהודי ואסתר
המלכה משמע שהן לבדם קיימו הדבר
ואח"כ כתיב ומאמר אסתר קים משמע
שאחרי קיימו מאמר אסתר לבד מקשו
מה עשו מרדכי ואסתר: 'מקבילים' אלהם
עליהם שני ימים הללו י"ט ולקרי' לדורות
להיות לו לשם: נרתו של המן . שיאמרו
האומות שאנו שמחין במפלתן: בזארכיים:
בספרי וזכרונות שלהם שקורין ארגיפי"ן: היו
מנטעין על דבר זה. לכתוב נקמות עמלק
דכתיב הלא כחבתי לך שלשים בם' אלה
שמות ובמשנה תורה ובס' שמואל וזה שאמר
שלמה דבר שגילשתי לך אי אתה רשאי
לרבעה לפיכך אין להוסיף במנוה זו כמו
שהוסיפו שאר מנות דרבנן כיון שיש בה
קצת סתירה לדברי תורה: ומאלו אותה .
חמך לכתבה בתורה ונביאים וכתובים:
זאת תורה . ונכלל בזה גם משנה תורה
שאף היא בכלל זאת התורה דהא' במשנה
תורה כתיב: ויכתב ספר וזכרון וגו' . הרי
שספרי הנביאים קרויים ספרי וזכרון: ונכתב אסתר
בספר . שכתובים קרויים ספר ולא זכרון:
נאמרה למשה מסיני . שכתב מחיית עמלק
רביעית ודרש לה מדכתיב כתב ללמד
שכתוב בכתובים וזאת זכרון בספר בלא
ללמד על ג' פעמים שכתובה בתורה

ונביאים : אלא שאין מוקד' וכו' : כלומר ויקרא
 ואע"ג דה"ל למכתב כתב שמורה על
 כתובים בסוף אך כיון דאין מוקדם
 ומאוחר בתורה לא קפיד קרא על הסדר :
 עתידין ליבטל . כיון שאין אלא לתוכחות
 ישראל ולעתיד כולם ידעו אתה' מקטנם
 ועד גדולם ומה שמפורש בהם כמה דינים דבר'ר'
 כבר מלאכי

ור' חנינה ור' יונתן ובר קפרא ור' מוקדם ומאחר בתור' ר' יוחנן ור'

ליה . ר' יוחנן נשיא : חד עיגול גדול
 ר' הושעיה עבשין קיימת בנו ומשלוח
 שמסכתין קורין אותה ב"ד : וזו היא
 שישראל מסכתין בדתיהן מהאמות : אין
 מקדימין כלל אלא קוראין הכל ב"ד : ר'
 יוסי בעי . על זה אם במקום שמסכתין
 א"כ אל יקראו אותה כל עיקר מפני
 הסנה :

הלכה ד מתני' קראו את
המגילה בחדר
הראשון ונתעברה השנה • אחר כך שראו
ב"ד לעבר' השנה חוזרין וקורין אותה
בחדר השני בזמנה • הכי מסיק בגמרא
ולפירושה דמתני' : אין בין אדר הראשון •
מסיק בגמרא ההם חסורי מחסרה והכי
קאי אין בין ארבעה עשר שבחדר הראשון
לארבעה עשר שבחדר השני אלא מקרא
מגילה ומתנות לאצוניס וכן משלות מנות
שאלו אין • טהגות אלא בחדר השני הא
לענין הספד ותענית זה וזה שוין • ובסדר
הפרשיות לא איירי הכא ובחדר השני הן
טהגות : **גמ'** מתניתא כשעבדו ואח"כ
קראו אותה • אם עיבדו מקודם וקראו
בראשון וקמ'ל דחוזרין וקורין בשני מאחר
שלא ילאו בקריאת הראשון שכבר נתעברה
השנה אבל אם קראו אותה בראשון ואח"כ
נמלטו ב"ד ועיבדו השנה לא צדא אמר
שגריך לחזור ולקרותה בשני מפני שבשעת
בקריאתה אכתי לא נתעברה ויולאין •
בקריאתה של הראשון : מתניתא וכו' •
ומהדר הש"ס דלא היא דמתני' לא אמרה
כן דמשמעו לשון המשנה לא כד היא

אלה דה"ק קראו את המגילה בחדר
הראשון ונתעברה השנה אח"כ אעפ"כ
קורין אותה בחדר השני משום דאין
מילתא למפרע שלא ילאו י"ח בקריאת
פעם הראשון : הו"ח השנית : כתיב ומה
ת"ל עוד השנית אלא מכאן וכו' : לא
דיינו הצרות הבאות עלינו ממחמת הקנאה :
הדא היא דכתיב וכו' השנית שלא קבלו
עליהם עד אגרת השנית ולא נפקא לן מזה
שיקראו עוד בשני : זאת : זו תורה שכתוב
שם מעשה עמלק : זכרון אלו הנביאים
וכו' : מה שכתוב בשמואל : אלו הכתובים :
ומגילת אסתר נרמז בזה כדכתיב בה ומאמר
אסתר קים דברי הפורים האלה ונכתב
בספר כלומר שנרמז בהספר שכתוב בפי'
עמלק

ה' ז' אֵין נביא אחר עתיד לחדש
דש לנו דבר לא זזו משם
ינייהם ומצאו אותה כתובה
אמר ה' אל משה כתוב זאת
האשר שם משה לפני בני
לפניו ליראי ה' וגו' בספר
זרים האלה ונכתב בספר רב
משה מסיני אלא (ה) שאין
בטל וחמשת סיפרי תורה אינן
עתידין

מראה הפנים

הוא ולא גרים רש"י ומתנתן לאצוניס כחבון
 טבדות : **רנ"י** במקום שנכנסין וכו' נשתבשה
 פנים וכן מנאלי בדברי הרמב"ם ז"ל כספר
 ז"ל על הא דגרים בגמרא ריש מלחתי בזמן
 הואיל ומסתכנין בה וכו' ומיהו קאיא דר' יוסי
 אל יקראו אותו כל עיקר ואפי' זבנה ואפשר
 וזאם היו מקמינין ולקרות פטס ביום זה ואפטר
 יין ועוד דלענין שלא לקרות כל עיקר לא רזו
 לה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף
 נמים התפוששים לעיל מיהא הן הן שלא יעברו
 הרמב"ם ה' לפניו כך הואיל ומסתכנין וכו'
 שיש שלום מלכות לישראל כמזכיר לעיל ב'ב' : לא
נביאים והכתובים עתידין להבטל וכו' : לא
 מדכתיב ולא יסף ללמדיו שחתשה
 יריש נמי מדכתיב כאן ולא יסף דגם ומגלת
 נביאים והכתובים עתידין ליבטל לימות המשיח
 ולומר שעתידין ליבטל כפשטיה הוא לחמרו
 הם מגילה לא חטבל מלקרותה בצבור עכ"ל
 אב"ד ח"ן ספר שאין בו לימוד דורא הדבר אמת
 נביאים וכתובים ולא רמזיו ובאורייתא וכו' אשכחן
 בפ"ק

אז תני במקום שהם מסכינן קורין אותו ב"ד
וסבת ע"פ דברי רי"ש שכתב בתוספתא בהא
ת יכרה ואל יעבור וכתב ליטב כיון דלא גזרו
ועלו מ"ל את תקנתם ע"ש וזוהי יסבתי קושי
בד' לפמ"ש הר"ב ע"ש א"ש דלטו גזרו שאם
א לא לקוח כל עיקר זה א"א דיהרג ואל יעבור
ואי מותר :

עשירי קרבן

נאמרה למשה בסיוו וכו' : כ' ב"מ כשנאמר לו פ'רשת עמלק ולא יקשה דל"כ אז
הוא ליה למכתבה ולא השתא בפר' : ובאו' שנאמר אחריה דאין מוקדם ומאוחר
בחורה ומראה שלא הודיעה מרע"ה לדורות דל"כ מיתין כי מוכח ואיטענולא ענין זעזע
וסקס ומענינים אילו ידעו את המגלה ומעשיה כבר אלא לא הודיעה ומ"מ לא הוי
חדש מזזה נבואיית מכיון דהא נאמר בסיוו ואיפשר שנסרה ביד יחידה הדור ולא
ידעו מרדכי ואסתר וסיעתה : ודבריה תמחוי' : מאוד בפרט מ"ש : ולא יקשה דל"כ
אז ה"ל למכתבה וכו' : הוא דבר שאין לו שחר דמ"ש מגילה : משאר דברי נביאים
וכוזבים דהכל נאמר למשה בסיוו אפי' מה שתלמוד ותיק עתיד לחדש לכן פי' שנקול'
עיקר דגרס' : בצבלי 97 ז' כתנאי כתב זאת מ"ש כאן וזכרון מ"ש בתשנה תורה בספר
מ"ש בנביאי' דברי ר' יהושע ר"א המורעני או כתב זאת מ"ש כאן ובתשנה תורה
אזרן מ"ש בנביאי' : בספר מ"ש במגילה ע"כ והשת' ריב"ל סוב' כ"ר : במדא אלא דמרב'
מגילה מדכתוב כתב ודברים נכונים הם : **מוטב** : שיקדים כספו וכו' כתב ב"מ דהייט
שקלים שמביאין באדר כדתן בח' באדר : משמעין וכו' ואיכא מיליך שהבאת
השקלים באדר משום דמיטסן ואיך תורמין מתרומה חדשה וכו' והאיך תלי הבא עשינא
משום

אסתר אינה עמידה להבגל וכן הלכות מדכתיב הליכות עולם לו וכן הרמב"ם הביא לרובן מוז' מנחלה אחר וברי' היא קיימת כחשיבה חמושי' תורה והכללות על תורה שבכתב ע"פ ורש"י ס"ב הדבר ופכה לא יעטל דבר מכל הספרים שאין ספר שאין בו תורה אבל כן ורש"י להר"ר ר' אהרן ז"ל מה שכתב ביניהם זה חבורו ע"פ נגלת אסתר ונפשה הוא אין ספר מהנביאים וכחז"ם שאין בו לימוד למדנו אבל אחת הדבר כך הוט'

ציון ירושלים חגי במקום שמכנסין ע"ק ע' ושלום ירושלים שנדחקו בזה חבל כלם ר"י בני אי במקום שהם מסבנין לא יקרא כל עיקר ובה מבואר דאמרו כתובות ג' אי דאמרו בתולה הנשאת דרביעי תהרג לגמרי נעקר והקשה הריב"ז עליו שהם לא נבעל תק"ח ידברו אותה הנשוא בזיון לבעל התקנה וממילא הרשב"ה הריב"ז ח' חולין בזה דאמרו שמדא הוי ושלחו מתם יומא כפואר דהאי שחא שבתא לא נבעל קביעת הב"י ידברו אותה אי גזרו על יוה"כ הראשון בזיון לבעל קביעות הב"י ח' לומר חת"י שדברנו זמנים הרבה זה הראשון בזיון

(יְרוּשָׁלַיִם מִגִּילָה)

3

הלכות מגילה סימן תרצה

באר הגולה 322

(סוף סימן שפ"ח) פורים ביום ששי יעשו (י) הסעודה בשחרית משום כבוד שבת (מנהגים) ומי שרולה לעשותה תמיד בשחרית הרשות בידו (ת"ס) י"א שיש לאכול (יא) מאכל זרעונים בפורים וזרעונים שאכל (יב) דניאל וחזיריו בצבל (כל צו) מוצ לעסוק מעט במורה קודם שיתחיל הסעודה וסמך לדבר ליחודים היתה אורה ושמחה ודרשין אורה זו תורה (מהרי"ב) וחייב במשחה קלת צב' ימים י"ד וט"ו (מנהגים) וכן נהגו וי"א (יג) דאם הזיק אחד את חבירו (יד) מכה שמחת פורים (ד) פטור מלשלם (ת"ס סי' ת"י) ועיין בח"מ צדני נויקין : ג (מו) "אומר (ה) עה"נ בבהמ"ז בברכת הארץ ואם התחיל סעודתו ביום ומשכה עד הלילה (מו) "אומר על הניסים דבתר תחלת סעודה אזלינן ויש מי שאומר שאין לאומרו (יו) (ונוהגין כסדרא (ו) ראשונה) : ד * חייב (יח) לשלוח לחבירו (יט) שתי מנות (ז) בשר * או שר (כ) מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מתנות לאיש

באר היטב

(ד) פטור. ואם כיון להזיק חייב עיין ח"מ ס"ס שפ"ח. ועמ"א ס"ק ז' : (ה) עה"נ. ואם שכה על הגסים בבהמ"ז מחזירין אותו ללא סגי ללא אכיל של"ה רש"ל מט"מ. וכתבו הט"ו ומ"א דהיינו דוקא בסעודה הראשונה שאוכל בפורים דהא עיקר הטעם דיש חייב סעודה באותו יום דכתיב ימי משחה ושמחה וא"כ סעודה ראשונה. שאוכל בו ביום בו קיים סעודת פורים בזה ואין לנו לתלות הדין במה שאנו קורין לסעודה שאחר המנחה סעודת פורים וא"כ אם כבר אכל סעודה א' ביום שוב אין מחזירין אותו ע"ס. וא"ז כתב בשם מהר"ל מפראג שפסק דלא כשל"ה ומהרש"ל אלא כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן יעשה לנו נסים עס' תרפ"ב : (ו) ראשונה. עס' קפ"ח ס"י מש"ס. ומ"כ במרדכי כתוב בקלף היה אוכל סעודת פורים בע"ש יתפלל ויפרוס מפה ויקדש ובברכת המזון יאמר על הגסים עכ"ל. ובמט"מ וזמנהגים כתבו הואיל ולא תחלה ואח"כ יתפלל ערבית להוציא עצמו מפלוגתא וגם שלא ישתכר ולא יבדק בהמ"ז מ"א : (ז) בשר. מצוה הראוי לאכילה מהרי"ל. וה"ה משקה של"ה. השולח מעות כסות וכלים בשביל מנות אם יכול למכרם מיד לקנות לצורך סעודה מהני הלכ"ס ח"ב סי' קס"ג. ומדברי בעל ת"ה סי' קי"א משמע קלת דלא יא' ע"ש יד אהרן. נסתפקתי מי ששלח לחבירו בשביל מנות מרעולת

משנה ברורה

של ד"ת וכלקמיה : (י) הסעודה בשחרית. היינו (יא) קודם חלות היום לכתחלה ועיין ביד אפרים מה שכתב בשם מהרי"ל : (יא) מאכל זרעונים. כלילה (יב) הראשונה : (יב) דניאל וחזיריו. וגם אסתר אכלה זרעונים כדאמרינן פ"ק דמגילה וישנה לטוב שהאכילה זרעונים : (יג) דאם הזיק וכו'. כז"ח מחלק בין היוק גדול לקטן בין בגוף בין בממון דבהיזק גדול מקפידין (יג) ואין מנהג לפטור בהיזק לומר עה"נ (טו) וי"א דאין מחזירין אותו (טז) וי"א דאין מחזירין אותו (יז) וספק ברכות להקל ודוקא בסעודה ראשונה שאוכל בו ביום אבל בסעודה שניה שאוכל אחר המנחה שקורין סעודת פורים וכבר אכל סעודה אחת ביום (יח) שוב אין מחזירין אותו לכו"ע אלא כשמגיע להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים וכו'. כשחל פורים בע"ש ומשכה סעודתו עד הלילה חייב להזכיר של עכשיו דהיינו רצה וא"כ איך יאמר על הניסים דהוי תרתי דסתרי וכיון דאין הזכרת עה"נ חמור כ"כ לכן יאמר (יט) רק של שבת. וכ"ז אפילו כשלא התפלל פדיון ובערעו אס' התפלל מקודם בודאי אינו כדאי להזכיר אח"כ עה"נ בבהמ"ז וכלקמיה : (טז) אומר על הניסים. וי"א דוקא (כ) כשלא התפלל ערבית עדיין אבל משהתפלל שוב אינו אומר עה"נ וי"א דבכל גווי אומר וע"כ מהנכון (כא) שיברך בהמ"ז קודם שיתפלל להוציא עצמו מפלוגתא. ואם רוצה למנוח תקנה שיתפלל קלת מהלכ"ס דבהמ"ז כדרכו תמיד (כב) נראה שמהגניע הזמן כלילה יברך בהמ"ז יאמר עה"נ וילך לבהמ"ז להתפלל ואח"כ יכול לאכול ולשתות ולשמוח עוד דהא מזהו משחה בשני ימים : (יז) ונוהגין וכו'. וזוהי אס' לא אמרו (כג) בודאי אין מחזירין אותו אפילו לדעת המחמירין הנ"ל דהא אפילו בלכתחלה יש פלוגתא אס' לאמרו וכנ"ל : (יח) לשלוח. צ"ל צנין ציון סי' מ"ד נסתפק אס' הביא בעצמו המנות ולא ע"י שליח אי יולא כיון דכתיב ומשלוח מנות איש לרעהו דוקא ע"י שליחות ע"ס : (יט) שתי מתנות. בענייני הקפידו (כד) ליתן לשני עניים דמנוח לחלק משא"כ בעשיר דדי כשנותן לאחד : (כ) מיני אוכלין. ולא בגדים ושאר דברים (כה) וה"ה משקה דשפיר דמי דשתיה בכלל אכילה (כו) וכן סגי באחד אוכל ואחד משקה ובעינן שיהיה מין

שער הציון

(יא) סי' פ"ט : (יב) מ"א עוד כתב בשם כל בו יש שאין אוכלין בשר כלילה כדי שלא יעשו שהיא סעודת פורים. ועיין בזה תלוי לפי מנהג המקום : (יג) הרב"ש : (יד) פוסקים : (טו) מהרש"ל ומ"מ ושל"ה והט"ו : (טז) א"ז בשם מהר"ל מפראג וגם המ"א סובר כן מעיקר הדין ועיין בא"ר שכן מוכח גה בתה"ד : (יז) מאמר מרדכי וס' שלם ות"א : (יח) ט"ו ומ"א : (יט) כן מלמד המ"א דלא כדמשמע מהמ"א דאומר על הגסים ג"כ : (כ) עיין מ"א : (כא) שפ"ה : (כב) שפ"ח : (כג) מ"א וש"א : (כד) מ"א : (כה) פוסקים : (כו) גמרא :

4

הרכות מגילה סימן תרצה תרצו קסב 323 באר הגולה

ח רמב"ם בפ"ב
מהלכות מגילה
ט מהא דאביי בר
אבין שם במגילה
י כפ"י הר"ן שם
א כרבה בריה דרבנא
מגילה ה' דמלאכה
לא קבילו עליהו
ב כשינויא קמא שם
בגמרא אהא דלטייה
רב ג רמב"ם בפ"ב
מהלכות מגילה מהא
דלטייה רב שם

אחר יוצר המרבה לשלוח לרעים משובח יואם אין לו מחליף עם חבירו (כא) זה שולח לזה סעודתו וזה שולח לזה סעודתו כדי לקיים ומשלוח מנות איש דרעהו. הגם ויש (כב) לשלוח מנות (ח) ביום ולא בלילה (מדברי הרא"ש פ"ק דמגילה) ואם שולח מנות לרעהו והוא אינו רוצה לקבלם (כג) או מוחל לו (כד) יאל (ט) (כה) ואשה חייבת במתנות לאביונים ומשלוח מנות כאיש ואשה תשלח לאשה ואיש לאיש אבל לא בהפך שלא יבא איש לשלוח לאלמנה ויבאו לידי (כו) ספק קידושין אבל במתנות לאביונים (כז) אין לחוש:

תרצו דיני הספד ותענית ועשיית מלאכה בפורים. ובו ח' סעיפים:

א פורים (א) מותר בעשיית מלאכה יובמקום שנהגו שלא לעשות (א) * (ב) אין עושין (והאידנא נהגו (ג) בכל מקום שלא לעשות) (כל זו) יזהעושה אינו רואה (ד) סימן ברכה מאותה

שערי תשובה

באר היטב

כ"ח נופים משמע דעתו שלא יאל שכתב בנגנבו או כנותן מתנה פ"פ להחזיר אע"ג דבעלמא מהני יש לחלק דהכא עיקר התקנה משום שמתח וכוון שנגנבו או חוזר ונוטלו ליכא שמתח ע"ש: (ט) ואשה. עכ"ל ועיין בפ"ח שכתב דאיש כתיב ולא אשה ובשבו"י ח"א סי' מ"ה כתב שהטעם ברור כיון שגם הם היו באותו הנם וגם כתיב קבלו היהודים והנשים בכלל. ומ"ש איש עיין בקידושין דאיש סיפק בידו לעשות ובכ"ק דף כ"ט מיבעי' ליה בגלל גיורת אע"ג דכתיב איש דילמא אורחי דקרא הוא כו' ולכך י"ל דבמתנות לאביונים לא כתיב איש משום דמקבלין לדקה מן הנשים וע"ש מ"ש הרמ"א במתנות לאביונים אין לחוש מלבד מ"ש בד"מ בשם מהר"י ברי"ן י"ל כפשוטו דמשלוח מנות אשה לאיש או איש לאשה מראה הרגל דבר ומיכה משא"כ במתנות לאביונים שהוא דרך לדקה כו' וע"ש בשאלת יעב"ץ ח"א סי' ק"ח השיג ג"כ על הפר"ח מהני טעמי שכתב השבו"י וכתב ג"כ כמו דחייבים במקרא מגילה איתקיש עשי' לזכירה ג"כ וגם שטעם שאף הם היו בנס שיך לכל מלות הנוהגים בפורים ומ"מ אי מעל זרעם לחוד דאשה נמי זרע מיקרי הם מקום לומר דפטורי כמו מלוא דאורייתא שהו"ג כו' ועיין לעיל סי' תרפ"ז ס"ק ה' בשם שאלת יעב"ץ ח"ב ועיין בבר"י כאן בשם מהר"י מולכו שמתפק בא' שאמר קמי' זה המטבע למעות פורים והתקדש לי בו וכו' ע"ש. ולענין פשוט להחמיר בזה עכ"פ ספק קידושין ומ"ש רמ"א אבל במתנות לאביונים אין לחוש היינו בסתמא שרינן שישלח לה בתורת דקה ואין לחוש שיבא לידי ספק קידושין כמו דחיישין במנות ועמ"ל בשם השבו"י בזה: (א) אין עושין. עכ"ל ועיין בר"י בשם בית דוד מי שהיה בונה ביתו ע"ש וגרסה ששם במקום שנהגו שלא לעשות אף ע"י עובד כוכבים ואפשר

טריפה והוא לא ידע ואכל ואח"כ ביום פורים עלמנו נודע לו שהיתה טריפה אם יאל ידי הוכת מנות אם לא עיין בספר מו"ל מאש סי' ס"א. עוד נסתפקתי מי ששלח לחבירו שבמדינת הים שני מנות או שני מתנות לשני אביונים קודם פורים ובפורים עלמנו בודאי מניעים לידו אי יולא י"ח או לא מי נימא כיון דבשעה ששלח לא היה חייב בהם לא נפיק או דילמא כיון דבפורים עלמנו שהוא שעת החיוב הגיעו לידו נפיק. עיין יד אהרן שדעתו נוסה דיואל י"ח ספיר ע"ש. מי ששלח לחבירו דג וביצה שעליו או פת ופניו סוחות בביצה יש להסתפק אי יולא י"ח של משלוח מנות. עדות ביעקב סי' ז"ב ע"ש. ועיין כנה"ג: (ח) ביום. וה"ה מתנות לאביונים: (ט) ואשה. לא ראיתי נוהגין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה בני אדם ומ"מ יש להחמיר מ"א. נ"ל דמי שאוכל על שלחן חבירו ולא הכין לו כלום פקור משלוח מנות וכ"מ קצת ברש"י גבי מחלפי סעודתייהו להדדי ועיין ט"ז ס"ק ו'. ומ"מ ז"ע וטוב להחמיר מ"א. וכתב בסה"י יקבץ כל אנשי ביתו וחביריו דאם אדם יושב ביחוד ח"א לשמוח כראוי וכ"כ רש"י ז"ל בפסוק משפחה ומשפחה: (א) אין עושין. וע"י איי שרי ערסי' תס"ח מ"א. וכתב הס"י

קודם פורים ע"י עובד כוכבים כיון דאושא מלתא מבטל ביום פורים

באור הלכה

משנה ברורה

לאביונים ואם נתן עוד מתנה א' לעני אחד יאל או לא והביאו הגרע"א בחידושו. כתב הפר"ח עיר ספק מוקף ישלחו המנות בי"ד שהוא לרוב העולם ועיין בפמ"ג שמתקפק בזה:

* אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הכן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות ובת' ח"ס סי' קל"ה מתמיר בזה:

אין עושין. עיין בפמ"ג דדוקא ביום אבל בלילה עד הכן שרי לעשות אף במקום שנהגו שלא לעשות ובת' ח"ס סי' קל"ה מתמיר בזה:

מין אכל (כו) המבושל ולא בשר חי דמשלוח מנות הראוי מיד לאכילה משמע (כח) וי"א דכיון שהוא שחוט וראוי להתבשל מיד שרי: (כא) זה שולח לזה וכו'. ויולא י"ח (כט) אע"פ שהולך אח"כ לסעוד אכלו: (כב) לשלוח מנות ביום. וה"ה מתנות לאביונים אם לא שקיים המלוא דשילוח מנות לאיש אחד ומתנות לשני אביונים ביום אין נ"מ במה שרואה להוסיף עוד בלילה: (כג) או מוחל לו. ר"ל שאומר הריני כאלו התקבלתי: (כד) יאל. והפר"ח חולק ע"ז וכן ההתם סופר בס' קל"ו מתמה ע"ז: (כה) ואשה חייבת וכו'. שכולן (ל) היו באותו הנם וזריכה היא לשמוח ולשמח לב אביונים וכתב קימו וקיבלו היהודים וגו' וגם נשים בכלל. וכתב המ"א לא ראיתי נוהגין בזה ואפשר דוקא באלמנה אבל אשה שיש לה בעל בעלה משלח בשבילה לכמה אנשים ומ"מ יש להחמיר: (כו) ספק קידושין. שיאמרו שזהו סבלונות שאחר הקידושין והיישין שמא קידשה כבר בפני עדים ואינם לפנינו: (כז) אין לחוש. דזה (לא) הוי במעות וליכא למיחש לסבלונות ואפילו אם נותן לאביון מאכל (כז) הוא דרך דקה ואינו דרך סבלונות:

(א) מותר בעשיית מלאכה. דאע"ג דכתיב משתה ושמחה ויו"ט (א) מ"מ לא קיבלו עליהם לעשותו יו"ט אכן אח"ז נהגו מעצמן באיזה מקומות שלא לעשות: (ב) אין עושין. וע"י עכו"ם (ב) שרי: (ג) בכל מקום שלא לעשות. ופרקטמ"א (ג) מותר ששמחה היא לו: (ד) סימן ברכה. כגון אם זורע איזה דבר אינו מלמח [כ"י] אבל הרא"ש כתב שאינו מרויח אבל אינו מנסיד ג"כ [מ"א]: או

שער הציין

(כו) מ"א בשם מהרי"ל: (כח) הפר"ח וכן משמע קצת מהע"ז בסק"ד [פמ"ג]: (כט) פר"ח ולא הפתקתי דברי הע"ז דלדידי רש"י מתמיר באופן זה סמכא דב"ע כי לענ"ד אין להחמיר אחרי דהרמב"ם מעתיק כן להלכה וכן הר"ן ושיבולי הלקט בשם רבינו גרשון והשו"ע העתיק כן: (ל) עיין בשע"ת בשם ג"ש: (לא) מ"א: (לב) משע"ת ע"ש: (א) גמרא: (ב) מ"א וב"א וה"ה כשאין לו מה לאכול שרי לעשות מלאכה ולתפור בגדי חבירו בשכר דכ"ז שמתה הוא לו [פמ"ג]: (ג) ט"ז וש"א. עוד כתב הפמ"ג דכל דבר שיהיה בו הפסד שרי דכל דבר שמתה מותר בפורים: מוסקס

ב"ה, יום ועש"ק י"ב לחדש מרבים בשמחה תשכ"ג.
ירושלים עיה"ק תובב"א
אורה ושמחה יהלו על ראש ידי"נ וידי"ע הרב הגאון
הגדול חסידא ופרישא וכו' כש"ת מוהר"ר
ישראל וועלץ שליט"א. ראב"ד מבודפשט.

אחדשכתר"ה באהבה וכבוד.
אשר בזה בתודה קבלת מכתבו היקר מכתב-
הערכה על ספרי החדש שו"ת ציץ אליעזר ח"ו.
ברוך השם שזיכני שדברי יתבדרון בעלמא ויתקבלון
בבי מדרשא ויקלסון יתהון מלכי רבנן. ובברכה הסמוכה
לחברתה אני מודה לד' על שהקים את מעכ"ת שליט"א
מערש חליו ויהבי יתיה לך, כה יתן ד' וכח יוסיף
להאריך ימיו ושנותיו בטוב ובנעימים בבריות גופא
ובנהורא מעליא.

(א) תודה מיוחדת אני נותן לכתר"ה על אשר בקשר
לדברי בספרי סי' י"ט בהיתר השימוש
בשבת במים מדודי שמש, אנהיר לי לעינין בספר
תורת שבת סי' שי"ח סק"י, דעל דין השו"ע שם
דמותר ליתן ביצה בחמה או ליתן מים בחמה כדי
שייחמו, כותב וז"ל : וצ"ע אם מרתית דבר ע"י
זכוכית ברענגלאז שע"י צירוף קרני אור החמה
יתחמם הדבר מאד, אם זה נקרא חמה עצמה או תולדת
חמה, ולפי הנראה י"ל דזהו הוי כחמה עצמה, דלא נקרא
תולדת חמה רק הדבר שנתחמם ע"י חמה, אבל הכא
חמה עצמה היא רק שע"י הזכוכית יצטרפו קרני אור
שלה ויבואו אל מקום אחד עכ"ל. וזה הוי אמנם כד'
נוספת ומחזקת לדעה שהבאתי בדברי שם באות א',
שכן הוא הדעת נוטה בזה של הבעל שביתת השבת,
ומזה יש לדון בק"ו לכגון הדודי שמש, והכל כמבואר
באריכות בספרי שם.

ואודיעו, כי בימים אלה קבלתי מכתב מהרה"ג ר'
משה צבי נריה שליט"א ר"מ בישיבת כפר
הראה, ובו הוא כותב לי דבזמנו שאל על אודות דודי
השמש את הגאון עמוד ההוראה הגרצ"פ פרנק ז"ל,
והיתה דעתו ג"כ בפשיטות דהו"ל כחמי חמה ומותר,
ועל הערתו הנוספת שהעיר לו שלפי דברי רש"י ז"ל
בשבת ל"ט א' ד"ה דשרי שכותב "דאין דרך בשולו
בכך וחמה באור לא מיחלפא דליגור הא אטו הא" יש
מקום לומר דא"כ בזה"ז שהדבר מצוי מאד ודרך בשולו
בכך, הרי יש לכלול גם מה שמתבשל בחמה עצמה
בכלל הגזירה. היתה תשובתו אליו בפשטות : שכבר
נאמר בירושלמי אין מוסיפין על הגזירות, וכיון
שבזמנם לא גזרו הבו דלא להוסיף עלה. ע"כ. והנאני.
(ב) וכעת. מחביבותיה דמר גבאי אמרתי אשתעשע בזה
עם כתר"ה מענינא דיומא, בדברי החיי
אדם שהזכירו כתר"ר בדרך אגב בפגישתנו שלשום,
והוא זה : —

החיי אדם בכלל קנ"ה סעי' ל"א כותב וז"ל : ונ"ל
דמירושלמי פ"ק סוף ה"ד משמע דאם שלח

בהיות דצריך לקלא, אבל לבסוף חזר והחליט להתיר
גם בזה למשוך השלשלת בשבת בעוד שהולך ואין בו
משום משמיע קול כיון דבאמת קי"ל כרוב הפוסקים
דלא אסרו אלא קול של שיר לבד וכו' ואפי' לדעת
הרמ"א שמחמיר ג"כ להכות על הדלת בכלי המיוחד
לכך אם עביד לקלא היינו שבעת שמכה הוא מוליד קלא
משא"כ כאן בעת שמושך השלשלת אינו מוציא קול
רק להוציא קול אח"ז ואין כאן אלא גרמא לקול לבד
וזה לא מצינו שאסרו אלא בכלי שיר לבד משא"כ
באינו עשוי לשיר כיון שאינו אלא חומרא בעלמא אין
לאסור בו גרמא וכו' ולכך נראה ברור דיש להקל גם
בשבת ואין כאן איסור משום השמעת קול בהערכת
הזייגער עיי"ש. ודברי גאון עולם זה (הגאון רי"א חבר
ז"ל) ובעיקר סוף דבריו המה סיעתא גדולה לדברי
ההיתר שכתבנו בנידוננו.

(ז) ובהיות שהעלנו דפעולה מותרת היא, ממילא אין
מקום לחשש מוקצה, ובפרט שכל כולו
של השעון ג"כ הנהו מותר בטלטול, ולרווחא דמילתא
אציין למה שראיתי שכותב בדומה לזה בשו"ת שואל
ומשיב ח"ו סי' נ"ג בנוגע להעברת המחוג ממקום
למקום בשעת הילוך השעון וז"ל בתוך המשך דבריו :
"אבל במקום שגם אם לא יערכו ילך מע"ל ויותר רק
להעביר הוויעזרס ממקום למקום אשר יורה הציון
כראוי באופן שמעכב ההשמעת הקול נלפע"ד דל"ש
שום חשש בזה וא"ל דהוה מוקצה דהא באמת הוויגיר
חזי לטלטול דהוא כלי יפה, וגם במוקצה מחמת איסור
אם צריך לגופו שרי, וכאן אין לך צריך לגופו יותר
מזה וכו'" עכ"ל עיי"ש, דון מינה בג"ש ואולי גם
בק"ו לכגון נידוננו שאין חשש למוקצה מהנך טעמא
אילין ולא משנה בזה אפי' אם הגלגל הפותח הכפתור
הוא גם הגלגל שמעריכים בו את השעון ובפרט שבא
זה לצורך ולדבר מצוה. ואין להאריך יותר.

ואסיים בברכה ובהוקרה

אליעזר יהודה וולדינברג

סימן יד

- א. השתמשות בשבת במים מדודי שמש —
לספרי שו"ת צ"א ח"ז סי' י"ט.
- ב. עשיר השולח מתנה קטנה לעני וכן אם
שולחים מתנה קטנה לעשיר אם יוצאים בזה
ידי משלוח מנות.
- ג. תלמיד ששולח משלוח מנות לרבו וכן בן
לאביו אם יוצא יד"ח.
- ד. משקה אם מצטרף להב' מנות.
- ה. אם שולחים הב' מנות בזה אחר זה ולא
בב"א אם יוצאים יד"ח.
- ו. מי שאין לו גבו"א אם מותר ביחוד.

6

לעני דבר מאכל יצא משום מתנות לאביונים ולא משום משלוח מנות דגרסינן שם ר' יודן נשיאה שלח לר' הושעיא רבה חדא עטם וחד לגין דחמר שלח וא"ל קיימת בנו ומתנות לאביונים חזר ושלח לו חד עיגל וחד גריב דחמר שלח וא"ל קיימת בנו ומשלוח מנות, משמע מזה דמתחלה ששלח לו מתנה קטנה הוא כדרך שנותנים לאביונים, ואח"כ כששלח לו מתנה מרובה אמר דזהו משלוח מנות, משמע מזה שאם שולח דבר פחות לעשיר אינו יוצא בזה משלוח מנות עכ"ל.

והנה כד מעיינינן בגוף דברי הירושלמי חזינן דאין משם כל הכרע לכך לפרש כדברי החיי אדם שהחסרון בשם היה מפני שהמקבל היה עשיר, ויותר משמע לפרש דהחסרון בשם היה בהנותן מפני שהוא היה עשיר ולגבי ידידה לא מיחשב נתינה כזאת למנה והר"ז רק כמתנה לאביון, ועוד זאת דממה ששלח ליה רבי הושעיה רבה מתחילה לומר לו "קיימת בנו ומתנות לאביונים" משמע שרבי הושעיה עני היה, וכך מפרש באמת בהדיא הקרבן העדה, וא"כ מאין הוכחה מכאן להיכא דהמקבל עשיר כדמוכח מזה החיי אדם? ובחידושי הריטב"א למגילה ד' ז' ע"ב, כפי גירסתו שמביא שם גם בגמ' דידן, מפורש בהדיא דביאר דמה דרבי הושעיה שלח ליה, הוא לומר לר' יהודה נשיאה שתשורה פעוטה כזאת אינה ראויה לאדם כמוהו ועל כן לא יצא בזה ידי חובת משלוח מנות איש לרעהו ע"ש. והיינו שהחסרון בהנותן וכנ"ל.

וראיתי שכבר תפס את החיי אדם בזה השדי חמד כמערכת פורים סי' ח', דאין כל הוכחה לכך מהירושלמי דמהתם לא שמעינן אלא דאם איש עשיר שולח פחות ממה שהוא ערכו דאינו יוצא ידי חובה, אבל אם הוא שולח לפי ערכו והשגת ידו אף אם לפי המקבל כאין נחשב אפשר דיוצא בזה ידי חובה ע"ש ומה שנדחק בישוב דברי הח"א. וכן מה שעומד בקושי גם על רישא דדברי הח"א, דמדוע אינו יוצא משום משלוח מנות אם שולח לעני דבר מאכל למה יגרע העני שלא יוכל לקיים בו מצות משלוח מנות דקרא כתיב רעהו ועני ועשיר חד שיעורא עיי"ש.

ועוד זאת דלפי דברי החיי אדם כפי שהם לפנינו יוצא דרישא לאו סיפא וסיפא לאו רישא.

ג) וכדי ליישב דברי החיי אדם היה נלפענ"ד דיח להגיה בסוף דבריו תיבה או אות אחת, והיינו דבמקום: שאם שולח דבר פחות ל"עשיר" אינו יוצא בזה משל"מ, צריך לומר: שאם שולח דבר פחות ל"עני" אינו יוצא בזה משל"מ. או: שאם שולח דבר פחות "העשיר". וגם רישא דדבריו וגם סיפא דדבריו מכוונים אל הלכה מחודשת אחת, והוא: לאשמיענו דאם אחד שולח לשני מתנה קטנה שאינה לפי ערכו של הנותן, ואין דרכו של הנותן ליתן מתנה פעוטה כזאת כי אם לעני אבל לחבירו היה מתבייש לפי

מעמדו ליתן דבר קטן כזה, אזי אינו יוצא בזה כי אם מתנות לאביונים בלבד ולא מצות משלוח מנות איש לרעהו. וזהו שמתחיל החיי אדם מיד עם רישא דדבריו להוכיח את זאת מן הירושלמי, ור"ל מפני שר' יודן לפי מעמדו היה מתבייש לשלוח דבר כזה לא לעני משום כך הודיע לו ר' הושעיה שקיים בו בזה רק משום ומתנות לאביונים, ואל אותה הכוונה מכוונת גם דברי סיומו של החיי אדם בזה, דמשמע משם דאם שולח דבר פחות לעני שלפי עשירותו היה מתבייש לשלוח כזאת למי שאינו עני ובתורת חברותא, אזי אינו יוצא בזה משלוח מנות, אבל אם ישלח לעני לפי ערכו, דהיינו שלא היה מתבייש לתת כזאת גם לא לעני בתור משלוח מנות שפיר מודה החיי אדם דיוצא ידי משלוח מנות בתתו כזאת גם לעני, ועני ועשיר חד שיעורא. ומיושבים היטב דברי החיי אדם.

ד) אלא שהמשנה ברורה בסי' תרצ"ה בביאור הלכה הבין דברי הח"א כפשטן כפי שכתוב לפנינו, דר"ל באם שולח לעשיר, וניחא ליה שם בהזכחה לכך מהירושלמי, ועוד מוסיף עלה לומר דמשמע כן גם מהריטב"א כיעו"ש, ודבריו תמוהים בכנ"ל ומהריטב"א משמע להיפך שפירש שהמכוון על הנותן, כיעוין בדבריו שם, וכן פירשו בפשטות את דברי הריטב"א בספר יד דוד על מגילה ובשדי חמד שם כיעו"ש.

ועולה בדעתי לומר דדבר זה אי מביטים אנו בזה לפי עשירותו של הנותן או לפי עשירותו של המקבל, תלוי בב' הטעמים שישנן במצות משלוח מנות (עיין שו"ת ח"ס חאו"ח סי' קצ"ו ושו"ת כ"ס חאו"ח סי' קמ"א ע"ש), דאם נאמר כטעמו של התרומת הדשן שהוא משום הרוחה דמקבל, א"כ תלוי הדבר בעיקר במעמדו של המקבל ואם המקבל עשיר אין לו כל תועלת של ממש במתנה פחותה כזאת, אבל אם הוא עני אזי אע"פ שהנותן עשיר הרי מ"מ יש למקבל לפי מעמדו תועלת גם ממתנה כזאת ולכן שפיר יוצא הנותן ידי משלוח מנות בזה אע"פ שהוא עשיר, אבל אם נאמר כטעמו של הבעל מנות הלוי שהוא משום כדי להרבות השלום והריעות היפך מרגילתו של הצר שאמר מפוזר ומפורד, והיינו כדי שהנותן יראה בזה חיבתו למקבל, א"כ תלוי הדבר בעיקר במעמדו של הנותן, ואם הוא עשיר אזי כשנותן מתנה מועטת אין בזה בכדי להראות אחוה וריעות וחיבה של ממש. ולפי"ז יקוימו מסברא דברי הח"א כפי שהם לפנינו וכן דברי המ"ב לפי טעמו של הבעל מנות הלוי.

ה) ובזה אודיעו מה שראיתי בספר דרכי הים (דרושים בדרוש א' לפ' זכור) לגאון ספרדי מפורסם הוא בעהמ"ח שרשי הים על הרמב"ם, שכותב לפרש בשם המהר"ש אלגזי בספרו גופי הלכות דברי הגמ' במגילה שם, דזה ששלח לו אח"כ ר' הושעיה לומר קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו

דבהאטמא דעגלא תילתא בצירוף המשקה של הגרבא דחמרא יצא בשופי ידי המשלוח מנות.

ואמ"נא מילתא חדתא למר, דאדרבא בכגון דא שהבעל פעולת שכיר רוצה לפרש את דברי הירושלמי דהמשלוח ב' מנות יוצאים ובאים ע"י צירופים של ב' משלוחים, ישנו אז שאלה גדולה אם יוצאים בכה"ג ידי משלוח הב' מנות, וראה זה מצאתי בספר יפה ללב על או"ח סי' תרצ"ה אות ט"ו שמביא בשם מרן החיד"א ז"ל שהעלה בספרו ככר לאדון דיש לשלוח השתי מנות בבת אחת ולא בזה אחר זה דקרא לא כתיב שתי ורז"ל דנקטי שתי הוא לגלות דסגי בשתיים עיי"ש, ולפי"ז אין בכלל מקום עפ"י ההלכה לפירוש הדחוק של הבעל פעולת שכיר בדברי הירושלמי, באופן שדבריו בזה נדחים מכל צד.

ואסיים בברכת פורים שמח.

ידידו מוקירו ומכבדו כרו"ע ודוש"ת באה"ר ונאמנה אליעזר יהודא וולדינברג

(ז) ועל אודות מה שהראה לי בחתם סופר עה"ת (הוצאת ירושלים תשי"ח) פ' ויצא מה שמפרש קרא דלא עת האסף המקנה, ורצה לקשר זה עם מה שאני דן בספרי צ"א ח"ו סי' מ' פ"ח וח"ז סי' ל"ב אות ז' אם חששא דיחוד הוא בשוה מצד האיש ומצד האשה. אין אני רואה כל קשר וכל הוכחה לכך מדברי ח"ס אלה.

אבל בדברינו בנוגע להח"ס אודיעו בזה מה שמצאתי בדרושו תניא גדול דמסייע לי בנוגע לדין אם מי שאין לו גבו"א מותר ביחוד, שאני מדבר בזה בספרי שם בח"ו סי' מ' פכ"ב, וח"ז סי' מ"ו, והוא בדרשות חת"ס בדרוש לחנוכה משנת תקס"ד. דכותב שם על הפסוק בפ' וישב "ויהא כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית", דתמיה רבה על אותו הצדיק איך נכנס ביחוד עם אשה בשעה שאין אנשי הבית שם, וכמדומה כן שאלולי כן לא האמין פוטיפר לאשתו על יוסף המוחזק בעיניו לצדיק, אלא שראה מבגדו שבידה שעכ"פ נתיחד עמה שלא כדת וע"כ האמין עליו גם הכל ומ"מ צ"ע עליו, ובתירגום שם שנכנס לעיין בחשבונותיו, ומ"ט לא עיין בזמן אחר, וכותב הח"ס ליישב בזה וז"ל: וראיתי במדרש רבה פ' זו ואין איש שראה עצמו שאינו איש, רצה לומר שלא הי' לו גבורת אנשים להתקשות, וכו' עיי"ש בדבריו הנעימים. ואם כי דברי אגדה הם, אבל מזה שנתיישרה דעתו של הח"ס ומצא פיתרון לקושינו איך שיוסף הצדיק נכנס ביחוד עמה בע"פ דברי המדרש רבה שלא היה לו אז גבורת אנשים להתקשות, רואים מזה שהי' פשוט ליה זאת להלכה דמי שאין לו גבורת אנשים מותר ביחוד. הרי מזה סיעתא גדולה נוספת לדברינו שהעלנו שם בזה.

דלכאורה קשה דמהי תיתי שלא יקיים בזה מצות משלוח מנות, ומבאר דר' אושעי' דקדק בכתוב מאי איש לרעהו דהול"ל סתם ומשלוח מנות זה לזה ומתנות לאביונים, ואם בא למעוטי אשה אי אפשר דאשה נמי חייבת לשלוח לאשה, אלא ודאי דהכי פירש הכתוב דאף כי מתורת דרך ארץ ומנהג העולם שהקטן שולח תחי' לגדול כאן תקנו כדי שיהיה שמחה יותר שישלח הגדול תחי' כי לשון איש הוא חשוב, כדי שיהיה שמח הקטן. זהו קיימת בנו רבנו שאני קטן עיי"ש, והוא פירוש נפלא. ומכאן פתח פתוח גם לפתרון הבעיא בדינא דתלמיד ששולח לרבו ובן לאביו, וכן להיפך, וששפיר יוצאים בזה בשופי ידי משלוח מנות מן המובחר, וכדהעלו באמת כן רבותינו האחרונים ז"ל ה"ה בספריהם, עיין בשו"ת מהר"י אסאד חאו"ח סי' ר"ד, שו"ת שבט סופר חאו"ח סי' כ"ח, שו"ת לבושי מרדכי מהדו"ת חאו"ח סי' ט', בית שערים חאו"ח סי' שפ"א ושו"ת אפרקסתא דעניא סי' כ"ה עיי"ש, ויעוין מ"ש בזה גם בספר יפה ללב ח"ה סי' תרצ"ה אות ד' עיי"ש, ואין להאריך כעת יותר.

(ו) ועל אודות מה שכתר"ה בדבריו מביא דברי הפעולת שכיר על המעשה רב שכותב להוכיח מדברי הירושלמי בפ"ק דמגילה סוף ה"ד דמשקה לא מצטרף להב' מנות. לפענ"ד דבר ההוכחה הזאת קלושה היא מאד וחידודה קודם לליבונה לבוא ולומר דזה ששלח לו ר' הושעי' לר"י נשיאה בפעם השני' לומר קיימת בנו ומשלוח מנות ולא שלח לו בכזאת בפעם הראשונה, דהוא מפני שהמשקה אינו בכלל מנות ולכן רק כדהדר שלח לי' חד עיגל ובצירוף דא עטס ששלח לו בראשונה א"ל קיימת בנו ומשלוח מנות דאיכא תרי מנות. ולא משמע כן בהחלט בדברי הידושלמי, ודבריו נדחים מפני דבריו המפורשים של רבינו הריטב"א ז"ל במגילה ד' ז' ע"ב שפירש בהדיא אחרת בכוונת הירושלמי, והוא מפני שבפעם הראשונה לא שלח ר"י נשיאה מתנה הראוי' לאדם כמוהו ולכן לא יצא בזה ידי חובת משלוח מנות איש לרעהו, ורק כששלח לו בפעם השני' תשורה הראוי' לו אז הוא דשלח לו שעתה קיים כבר בזה ומשלוח מנות, והיינו בתשורה השני', ולא בצירוף כלל עם הראשונה, יעו"ש בדברי הריטב"א, וכך פירשו גם בפשיטות כוונת הירושלמי גדולי האחרונים. והרי בפעם השני' שלח לו ג"כ רק חד אוכל וחד משקה, וא"כ ונהפוך הוא, מוכח מזה להיפך דשפיר הוי משקה ג"כ בכלל מנות, וכדברי הפרי חדש שמוכיח כן בקשוט דברי אמת מדברי גמ' דידן במגילה שם, והחרו החזיקו אחריו גדולי האחרונים.

ויעוין גם בשאילתות פ' ויקהל (שאילתא ס"ז) דגרים בדברי הירושלמי להיפך דבראשונה הוא דשלח ליה ד' הושעי' "קיימת בנו רבינו ומשלוח מנות איש לרעהו" עיי"ש, וא"כ הרי מוכח בהדיא מהירושלמי (מבלי שיוכלו לדחות אפי' באיזה פלפולא שהוא)